

Тема 9. Відповідальність за невиконання законних вимог НАЗК

У Національному агентстві з питань запобігання корупції на підставі пункту 6 частини першої статті 11 Закону України «Про запобігання корупції» (далі – Закон) на постійній основі здійснюється моніторинг та контроль за виконанням актів законодавства з питань запобігання та врегулювання конфлікту інтересів та інших обмежень у діяльності осіб, уповноважених на виконання функцій держави та місцевого самоврядування.

Також відповідно до пункту 6 частини першої статті 12 Закону Національне агентство з питань запобігання корупції з метою виконання покладених на нього повноважень має право отримувати заяви фізичних та юридичних осіб про порушення вимог Закону, проводити за власною ініціативою перевірку можливих фактів порушення вимог цього Закону.

Зазначене право Національного агентства реалізовано через уповноважених осіб (абзац третій частини другої статті 13 Закону), якими є члени Національного агентства та інші посадові особи, визначені рішенням Національного агентства.

Відповідно до статті 251 Кодексу України про адміністративні правопорушення, доказами в справі про адміністративне правопорушення є будь-які фактичні дані, на основі яких у визначеному законом порядку орган (посадова особа) встановлює наявність чи відсутність адміністративного правопорушення, винність цієї особи в його вчиненні та інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи.

У зазначеній статті вказаного Кодексу обов'язок щодо збирання доказів покладається на осіб, уповноважених на складання протоколів про адміністративні правопорушення, визначених статтею 255 цього Кодексу.

Згідно з частиною першою статті 13 Закону, уповноваженими особами Національного агентства є Голова та члени Національного агентства, а також уповноважені Національним агентством посадові особи.

Рішенням Національного агентства від 11.08.2016 р. «Про визначення уповноважених осіб Національного агентства з питань запобігання корупції» (зі змінами) визначено уповноважених осіб Національного агентства.

З метою всебічного, повного та об'єктивного з'ясування певних обставин, що наводяться у заявах фізичних та юридичних осіб про порушення вимог Закону, керуючись законодавством України у сфері запобігання корупції, про адміністративні правопорушення, уповноважена Національним агентством посадова особа здійснює направлення запитів до державних органів, органів місцевого самоврядування, суб'єктів господарювання щодо отримання інформації та копій необхідних документів.

Одночасно у примітці до запиту завжди звертається увага на визначені Законом строки надання запитуваної інформації та адміністративну відповідальність, передбачену статтею 188⁴⁶ Кодексу України про адміністративні правопорушення, за ненадання Національному агентству

інформації, документів, а також порушення встановлених законодавством строків їх надання, надання завідомо недостовірної інформації або не у повному обсязі.

Слід зауважити, що відповідно до вимог частини четвертої статті 12 Закону, державні органи, органи влади Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування, фізичні та юридичні особи зобов'язані надавати запитувані Національним агентством документи чи інформацію упродовж десяти робочих днів з дня одержання запиту.

Під час реалізації повноважень Національного агентства щодо моніторингу та контролю за виконанням актів законодавства з питань етичної поведінки, запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у діяльності осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та прирівняних до них осіб, а також контролю за дотриманням вказаними особами обмежень щодо запобігання корупції, у випадках виявлення порушення вимог Закону щодо етичної поведінки, запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у діяльності осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та прирівняних до них осіб або іншого порушення цього Закону, Національне агентство на підставі частини другої статті 12 Закону вносить керівнику органу, підприємства, установи, організації відповідний припис, у якому, як правило, вимагається:

- усунути порушення законодавства (*наприклад, врегулювати потенційний конфлікт у службовій діяльності посадової особи, зумовлений спільною роботою зі своїми близькими особами; передати в управління іншій особі належні особам, на яких поширюється дія Закону, підприємства та корпоративні права; надати інформацію та копії документів, що запитувались Національним агентством*);
- провести службове розслідування щодо виявлення причин та умов, які призвели до вчинення відповідного правопорушення;
- притягнути винну особу до встановленої законом відповідальності.

Сам порядок внесення приписів Національного агентства регламентовано Порядком оформлення протоколів про адміністративні правопорушення та внесення приписів Національним агентством з питань запобігання корупції, затвердженого рішенням Національного агентства від 09.06.2016 р. № 5, зареєстрованим у Міністерстві юстиції 25.07.2016 р. за № 1019/29149.

Отже, після одержання припису Національного агентства керівнику державного органу необхідно поінформувати Національне агентство про виконання кожної з вимог внесеного припису упродовж десяти робочих днів з дня отримання з наданням засвідчених у встановленому порядку копій підтвердних документів.

У випадку, якщо службове розслідування буде продовжуватись довше, ніж строки надання відповіді, у своєму листі необхідно зазначати, що за результатами проведеного службового розслідування, матеріали та висновок додатково буде направлено до Національного агентства разом з

підтверджуючими матеріалами (копія службового розслідування, наказів про притягнення до встановленої законом відповідальності винних осіб).

При цьому такому керівнику завжди необхідно пам'ятати, що невиконання, ненадання інформації, документів, а також порушення встановлених законодавством строків їх надання, надання завідомо недостовірної інформації або не у повному обсязі тягне відповідальність, передбачену статтею 188⁴⁶ Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Довідково:

У поточному році Національним агентством в установленому порядку керівникам державних органів, органів місцевого самоврядування, юридичних осіб винесено 68 приписів.

Одночасно, уповноваженими особами Департаменту моніторингу дотримання законодавства про конфлікт інтересів та інших обмежень щодо запобігання корупції стосовно окремих посадових осіб державних органів, органи місцевого самоврядування, а також юридичних осіб складено понад 21 протокол про адміністративні правопорушення за невиконання законних вимог Національного агентства.

На сьогодні продовжує існувати негативна практика щодо невиконання законних вимог Національного агентства, що полягають у:

- *невиконанні приписів про усунення порушення законодавства, у тому числі – непроведенні службового розслідування щодо виявлення причин та умов, які призвели до вчинення відповідного правопорушення.*

Для прикладу, Національним агентством за результатами проведеного моніторингу та контролю за виконанням актів законодавства з питань запобігання та врегулювання конфлікту інтересів та інших обмежень у діяльності окремих осіб, уповноважених на виконання функцій держави, внесено керівнику державного органу відповідний припис, у якому вимагалось, серед іншого, провести службове розслідування щодо виявлення причин та умов, які призвели до вчинення певного правопорушення.

Разом з тим, у більшості випадків посадові особи, яким адресовано припис, інформують Національне агентство про результати службових розслідувань, які були проведені лише відносно осіб, що вчинили правопорушення, не досліджуючи причин та умов, які призвели до вчинення відповідного правопорушення.

У зв'язку з цим, доцільно акцентувати увагу на тому, що, відповідно до абзацу п'ятого пункту 1 Порядку проведення службового розслідування стосовно осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та осіб, які для цілей Закону України «Про запобігання корупції» прирівнюються до осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 13.06.2000 р. № 950 (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 13.09.2017 р. № 691, далі – Порядок проведення службового розслідування), стосовно осіб, уповноважених на виконання

функцій держави або місцевого самоврядування, та осіб, які для цілей Закону прирівнюються до осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, може бути проведено службове розслідування з метою виявлення причин та умов, що призвели до вчинення корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення чи невиконання вимог Закону в інший спосіб, за поданням спеціально уповноваженого суб'єкта у сфері протидії корупції або приписом Національного агентства за рішенням керівника органу, підприємства, установи, організації, в якому працює особа, стосовно якої пропонується проведення службового розслідування, а у разі його відсутності – особи, яка виконує його обов'язки.

Згідно з абзацом третім пункту 10 Порядку проведення службового розслідування, у разі, коли рішення щодо проведення службового розслідування було прийнято на виконання припису Національного агентства, посадова особа (орган), якій (якому) його адресовано, інформує Національне агентство стосовно висновків комісії про причини та умови, що призвели до вчинення корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення чи невиконання вимог Закону в інший спосіб, пропозицій щодо усунення зазначених причин та умов, а також стосовно вжитих заходів за результатами службового розслідування.

- *ненаданні Національному агентству інформації, документів, а також порушенні встановлених законодавством строків їх надання, наданні завідомо недостовірної інформації або не у повному обсязі.*

При цьому, підстави та доводи ненадання запитуваної інформації та документів, які зазначаються у листах-відмовах, зокрема, державних органів за підписами їх керівників/заступників, засновані виключно на довільному тлумаченні вказаними особами положень Закону та не містять належного обґрунтування підстав для відмови у виконанні законних вимог уповноваженої особи Національного агентства.

Для прикладу, Національним агентством отримано повідомлення, в якому йдеться про можливе порушення державним службовцем вимог статті 25 та 36 Закону.

В результаті чого, з метою всебічного, повного та об'єктивного з'ясування обставин, викладених у повідомленні, Національним агентством за підписом його уповноваженої особи надіслано запит до районної державної адміністрації як органу, де зберігається реєстраційна справа товариства з обмеженою відповідальністю, керівником якого була особа, про порушення якою йдеться в повідомленні, з проханням надати копії документів реєстраційної справи товариства з обмеженою відповідальністю (далі – ТОВ), зокрема, засвідчених в установленому порядку копій реєстраційної справи ТОВ, протоколів загальних зборів учасників ТОВ, іншої інформації, що стосується внесення змін до відомостей, які містяться в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб,

фізичних осіб-підприємців та громадських формувань, у частині зміни відомостей про керівника.

У відповідь на письмовий запит Національного агентства в більшості випадків надходить відмова від районної державної адміністрації в наданні запитуваних копій документів та інформації.

Достатньо часто у таких листах в обґрунтування своєї позиції щодо ненадання, наприклад, копії реєстраційної справи юридичної особи здійснюється посилення на порядок, визначений Кримінальним процесуальним кодексом України, а також на те, що порядок доступу державних органів до відомостей з Єдиного державного реєстру забезпечується через портал електронних сервісів шляхом отримання витягу з Єдиного державного реєстру в електронному вигляді, у тому числі, до документів, що містяться в реєстраційній справі.

Однак, слід зазначити, що мету запиту визначає той факт, що в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань відображаються документи, які подаються для державної реєстрації відповідно до Порядку державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань, що не мають статусу юридичної особи, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 09.02.2016 р. № 359/5, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 09.02.2016 р. за № 200/28330, з моменту набрання ним чинності – 12.02.2016 р.

У Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань відображаються установчі документи суб'єктів господарювання за 2016 рік або зміни до установчих документів суб'єктів господарювання, створених до 2016 року, шляхом викладення таких документів у новій редакції.

Таким чином, щодо обсягу надання вказаних документів (з усіма внесеними змінами), запитом завжди визначається період з моменту проведення державної реєстрації юридичної особи в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань і станом на відповідну дату.

Розглянемо ще один «цікавий» випадок неналежного обґрунтування державними органами, органами місцевого самоврядування своєї позиції щодо відмови в наданні будь-якої інформації або копій документів на запити Національного агентства.

Так, в обґрунтування позиції щодо відмови в наданні інформації та копій документів переважна більшість державних органів висловлює своє бачення, що, на їхню думку, Національне агентство має право вимагати надання інформації та копій документів лише при проведенні перевірки додержання вимог антикорупційного законодавства відповідно до Порядку проведення перевірок Національним агентством з питань запобігання корупції, затвердженого рішенням Національного агентства від 11.08.2016 р. № 2, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 08.09.2016 р. за № 1230/29360

(далі – Порядок), або під час проведення повної перевірки декларації відповідно до Порядку проведення контролю та повної перевірки декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, затвердженого рішенням Національного агентства від 10.02.2017 р. № 56.

У зв'язку з цим, необхідно акцентувати увагу на тому, що відповідно до пункту 1 розділу I Порядку він визначає механізм проведення Національним агентством перевірок дотримання вимог Законів України «Про запобігання корупції» та «Про політичні партії в Україні», а також оформлення і розгляду результатів таких перевірок.

Згідно з пунктами 3, 4 розділу I Порядку, передбачено, що об'єктами перевірки є державні органи, органи влади Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування, юридичні особи, у тому числі політичні партії, у випадках, передбачених Законами України «Про запобігання корупції» та «Про політичні партії в Україні».

Основними завданнями при проведенні перевірок є: визначення стану організації роботи із запобігання і виявлення корупції в державних органах, органах влади Автономної Республіки Крим, органах місцевого самоврядування, зокрема, щодо підготовки та виконання антикорупційних програм; встановлення можливих фактів порушення вимог Закону об'єктами перевірок; здійснення державного контролю за діяльністю політичних партій відповідно до вимог Закону України «Про політичні партії в Україні»; своєчасне попередження, виявлення та вжиття заходів щодо усунення виявлених порушень антикорупційного законодавства, законодавства у сфері фінансування політичних партій.

При цьому, діяльність Національного агентства не обмежується виключно вищезазначеними заходами.

Як вже було зазначено, до повноважень Національного агентства належить також здійснення моніторингу та контролю за виконанням актів законодавства з питань етичної поведінки, запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у діяльності осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та прирівняних до них осіб.

Тому при здійсненні такого заходу не можуть бути використані положення Порядку, а слід застосовувати норми Закону та Кодексу України про адміністративні правопорушення як законодавчі акти.

У зв'язку з цим, Національне агентство, як повідомлялось вище, на підставі частини другої статті 12 Закону вносить керівнику органу, підприємства, установи, організації відповідний припис про усунення порушень законодавства (зокрема, вимог частини четвертої статті 12 Закону).

Одночасно з внесенням припису, уповноваженою особою Національного агентства складається протокол про адміністративне правопорушення, відповідальність за яке передбачено статтею 188⁴⁶ Кодексу України про адміністративні правопорушення відносно особи, яка листом за своїм підписом на адресу Національного агентства: відмовила у наданні інформації;

несвоєчасно надала чи не в повній мірі надала інформацію та документи на запит Національного агентства.

Надалі в разі встановлення факту невиконання законних вимог (приписів), уповноваженою особою Національного агентства відносно особи, яка не виконала такий припис, складається протокол про адміністративне правопорушення, відповідальність за яке передбачено статтею 188⁴⁶ Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Ця стаття передбачає відповідальність за невиконання законних вимог (приписів) Національного агентства з питань запобігання корупції щодо усунення порушень законодавства про запобігання і протидію корупції, ненадання інформації, документів, а також порушення встановлених законодавством строків їх надання, надання завідомо недостовірної інформації або не у повному обсязі – тягнуть за собою накладення штрафу від ста до двохсот п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Ті самі дії, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за таке ж порушення, тягнуть за собою накладення штрафу від двохсот до трьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

СУДОВА ПРАКТИКА:

Постанова Голосіївського районного суду міста Києва від 25.05.2018 р. № 3/752/4601/18 (<http://reyestr.court.gov.ua/Review/74340841>);

Постанова Цюрупинського районного суду Херсонської області від 05.07.2018 р. № 664/1724/18 (<http://reyestr.court.gov.ua/Review/75126979>);

Постанова апеляційного суду Херсонської області від 03.08.2018 р. № 33/791/298/18 (<http://reyestr.court.gov.ua/Review/75713596>);

Постанова Шевченківського районного суду міста Києва від 21.09.2018 р. № 3/761/6900/2018 (<http://reyestr.court.gov.ua/Review/76683784>);

Постанова Жовтневого районного суду міста Запоріжжя від 04.10.2018 р. № 3/331/1106/2018 (<http://reyestr.court.gov.ua/Review/76908847>).